

Ad Hebræos

G bente domino, sed tamen vtrunque fuit vnum tabernaculum, sed diuidebatur velo quodā medio. habebat enim hoc tabernaculum triginta cubitos longitudinis, decem latitudinis, & decem altitudinis, eodem habens æquale per totū, sicut in Aegypto & Palestina mos est ædificare domos. Sed in medio dependebat velum, quo sanctuarium & sanctuarij sanctuaria diuidebantur, ita positum, vt viginti quidem cubiti longitudinis ad priorē domum, decem verò pertinent ad secundam. Et ita quod nunc dicit Apostolus primū tabernaculum, habebat viginti cubitos lōgitudinis & decem latitudinis, secundum verò decem cubitos longitudinis & decem latitudinis. In primo tabernaculo erat in parte australi candelabrum habens septem ramos, qui nunc ab Apostolo candelabra vocatur, & in parte septentrionali stabat mēsa, super quam erant duodecim panes propositionis, & ante fores

H ipsius tabernaculi positum erat foris altare holocausti. Quod tabernaculum cum his quæ in ipso erant, dicitur sancta, id est, tabernaculum illud & quæ in eo erant, dicebantur sancta, quia ad orationem & ad cultum dei & laudem consecrata erant. Sed post velamentum, id est, post velum quod in medio p̄ndebat, erat [secundum tabernaculum, quod dicitur Sancta sanctorum, id est, ipsum tabernaculum cum his quæ in illo erant, vocabatur sancta sanctorum, id est, à deo sancta, vt quæ in primo tabernaculo erant, respectu eorum non videretur sancta. Et illud secundum tabernaculum habebat [aureum thuribulum, in quo summus pontifex adolebat incensum pro salute populi. habebat [& arcam testamenti, id est, quæ continebat testamentum, id est, decem præcepta legis, [circumtectam auro,] & ita quod [ex omni parte, id est, ab exteriori & interiori parte: quia non solum exterius, sed & interius deaurata erat per omnia. [In qua] scilicet arca erat [vrna aurea habēs manna,] quoniam Aarō in tabernaculo posuisse legitur vas plenum manna, vt qui n̄scituri erant, possent nosse

I cibum, quo patres eorū quadraginta annis in deserto pasti fuerant. & in eadē arca erat [virga Aaron quæ fronduerat.] Cum enim Aaron minus estimaretur dignus sacerdotio, & nonnulli de alijs tribubus viderentur digniores, suscepit Moyses iu bente deo duodecim virgas à singulis tribubus, & posuit in tabernaculo. Et altero die regressus, inuenit virgam Aaron in tribu Leui floruisse & fructū fecisse. Quo miraculo probatus est Aaron dignus sacerdotio, & seruata est diligenter illa virga in tabernaculo. Sed [& duæ tabulæ testamenti,] in quibus decem præcepta legis digito dei scripta erant, continebantur in illa arca, quoniam ipse Moyses eas ibi posuerat. Et [super eā] erant duo [Cherubim] gloriæ, id est, gloriose decorata, [obumbrantia] suis alis expansis [propiciatorium,] quod erat super eandem arcam, id est, quandam auream tabulam tantæ longitudinis ac latitudinis, quantæ erat & arca. Super quam tabulam quæ propiciatorium vocabatur, hinc & inde stabant illa duo Cherubim ad ipsum propiciatorium inclinata, & sese

inuicem aspiciētia. Quæ tabula ideo propiciatorium dicebatur, quia desuper eam deus loquebatur Moysi vel pontifici, propicius & annuncians bonitatem suæ voluntatis. [De quibus omnibus non est modū] in hac epistola [dicendum per singula,] quia prolixum esset differere de singulis: & hæc quæ diximus, intēioni nostræ sufficiūt, quoniam per ista patebit quod & alia sint ad allegoriam accipiēda, nec in hoc tempore tenenda. Nōnullis autem visum est pro magnitudine sacramentorum, quod omne tempus vitæ præsentis ad hæc explananda idoneum neget Apostolus. Quod si verum est, quomodo nos tantilli hæc exponere valebimus? Aliqua tamen de his breuiter dicere tētemus. Primum tabernaculum atque secundum, ecclesiam præsentem atque futuram signauit. Ipsa enim ecclesia partim adhuc peregrinatur in terris, partim iam regnat in cælis. Pars eius quæ peregrinatur, figurata est (vt diximus) per primum tabernaculum: pars autem quæ regnat, per secundū. Velum quod interpositum diuidebat primum tabernaculum à secūdo, cælum designauit, quod nos in terris laborantes adhuc sua interpositione separati à regno quiescentium sanctorum. Primum tabernaculum habebat (vt diximus) viginti cubitos longitudinis & decem latitudinis, rursusque decem altitudinis. Decem cubiti latitudinis, significant dilationem operationis fidelium in præceptis dei, quæ per decalogum legis designari solēt. Viginti cubiti longitudinis, perseuerantiam eiusdem bonæ operationis per auxilium geminæ dilectionis, nam propter ipsam viuam dilectionē, quæ sola bene operari facit, duplicatur denari⁹ numerus, vt ad vigesimū perueniat: quia nemo sine charitate valet in obseruantia mandatorum dei perseuerare. Decem verò cubiti altitudinis, signauerunt expectationem supernæ beatitudinis, id est, denarij quem accepisse leguntur, qui in vinea laborauerunt. In hoc tabernaculo erant candelabra aurea. Candelabra pluraliter ponit, quia licet vnū esset, habebat tamen brachia septem. Erat enim in medio eius hastile, à quo procedebāt brachia tria à dextera parte, & tria à sinistra. Primum tabernaculum (vt diximus) præfens est ecclesia, in qua militatur deo, & sacrificium bonæ actionis offertur, antequam veniatur ad cælum. In qua est candelabrum, id est, Christus, fulgens lumine diuinitatis in medio fidelij, qui & ipsi candelabra aurea sunt, quia sapientia lucent, quæ per aurum designatur, & claritate bonorū operum. Ipse Christus est medius stipes, qui portat tria brachia à dextris & tria à sinistris: quia ipse est vera vitis, ex qua procedūt fructuosi palmites. Ipse est origo & concordia & caput omnij iustorum, qui sibi sanctos veteris ac noui testamenti hinc & inde facit adherere. Omnes enim ab hoc fundamento cōsurgunt, & à tanto principe ac medio bono & communi omnium lumine gubernantur. Nam tria brachia de sinistra parte tres viri sunt Noe, Daniel & Iob, id est, tres ordines fidelij in veteri testamento, scilicet rectorum, continentium & coniugatorum. Nam per

Matt. 20

Iohan. 15

Gene. 72.
Noe